

Sisäministeriölle

25.11.2015

Suomen Punaisen Ristin lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi ulkomaalaislain muuttamisesta (SMDno-2015-1696)

Suomen Punainen Risti kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto sisäministeriössä valmistellusta esityksestä ulkomaalaislain muuttamiseksi liittyen erityisesti humanitaarisen suojelun perusteella myönnettävän oleskeluluvan poistamiseen.

Suomen Punainen Risti on viranomaisia tukeva julkisoikeudellinen yhdistys, jonka oikeudellisesta erityisasemasta on Suomessa säädetty lailla (238/2000) sekä sen nojalla annetulla tasavallan presidentin asetuksella (811/2005). Suomen Punaisen Ristin maahanmuutto- ja pakolaistyön toimintoja ovat turvapaikanhakijoiden ja kiintiöpakolaisten vastaanotto, perheiden yhdistämisen järjestelyt, henkilötiedustelu, kotoutumista tukeva vapaaehtoistoiminta sekä hyvien etnisten suhteiden edistäminen.

Suomen Punainen Risti pitää humanitaarisen suojelun perusteella myönnettävän oleskeluluvan poistamista perusteettomana alla olevin perustein.

Humanitaarisen suojelun perusteella myönnettävän oleskeluluvan poistaminen

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi humanitaarisen suojelun perusteella myönnettävän oleskeluluvan poistamista perustellaan ensisijaisesti sillä, että määritelmädirektiivin tulkinta on humanitaarisen suojelun käyttöönoton jälkeen tarkentunut oikeuskäytännössä, eikä humanitaariselle suojelulle ole enää samanlaista tarvetta kuin sen käyttöönoton aikaan vuonna 2007. Tässä yhteydessä viitataan erityisesti Euroopan Unionin tuomioistuimen päätökseen Elgafaji, sekä KHO:n päätökseen vuodelta 2010, joiden perusteella toissijaista suojelua voidaan antaa *poikkeustapauksissa* myös silloin, kun maassa olevan aseellisen selkkauksen väkivallan aste on niin suuri, että siviilihenkilön voidaan olettaa joutuvan väkivallan kohteeksi, vaikkei hänellä ole suoraa henkilökohtaista vaaraa.

Humanitaarista suojelua voidaan voimassa olevan lain perusteella myöntää ulkomaalaiselle silloin, kun hänen palaamisensa kotimaahan ei siellä vallitsevien levottomuuksien, huonon ihmisoikeus- tai turvallisuustilanteen, huonon humanitaarisen tilanteen tai vastaavien olosuhteiden vuoksi ole mahdollista. Luonnoksessa perustellaan, että vastaavaa suojelua voitaisiin ennakkotapausten perusteella jatkossakin joissain tapauksissa myöntää konflikti- tai turvallisuustilanteen vuoksi toissijaisena suojeluna, ja esimerkiksi ympäristökatastrofin vuoksi tilapäisenä suojeluna. Esityksen perusteella suojelun ulkopuolelle näyttäisivät kuitenkin jäävän ainakin tilanteet, jossa suojelua nykyisin perusteella voidaan antaa maan yleisen ihmisoikeustilanteen tai vakavan humanitaarisen tilanteen vuoksi silloinkin, kun hakija ei pysty näyttämään suoraa, henkilökohtaista vaaraa. Lisäksi on huomatta-

va, että Euroopan Unionin tuomioistuimen tulkinnan mukaan aseelliselle konfliktille tyypillisen väkivallan aste tulee kuitenkin olla poikkeuksellisen korkea, jotta toissijaisen suojelun kriteerit täyttyvät. Käsityksemme mukaan humanitaarista suojelua on annettu erityisesti Libyasta ja Jemenistä tuleville turvapaikanhakijoille, joissa konfliktin vakavuuden ei ole katsottu riittävän toissijaisen suojelun antamiseen.

Suomen Punainen Risti huomioi, että humanitaarisen suojelun perusteella annettavaa oleskelulupaa ei ole nähty tarpeelliseksi tai asianmukaiseksi poistaa aiemmin, vaikka sekä Euroopan Unionin tuomioistuimen, että KHO:n ennakkotapaukset ovat vuosilta 2009 ja 2010. Näistä ennakkotapauksista huolimatta humanitaarisen suojelun perusteella annettavia oleskelulupia on vuosittain myönnetty keskimäärin joitakin kymmeniä vuodessa, eikä toissijaisen tai tilapäisen suojelun ole siis ilmeisesti katsottu näissä tapauksissa riittäneen suojelun perusteeksi. Siksi voidaan arvioida, että lakimuutoksen toteutuessa, ja nykyiset hakijamäärät huomioiden, ilman myönteistä suojelupäätöstä jäisi vuosittain joitakin satoja hakijoita. **Muutoksen toteuttaminen merkitsisi heikennystä nykyiseen lakiin ja käytäntöön, joka on turvannut oleskeluluvan myöntämisen tapauksissa, joissa on riski ehdottomien palautuskieltojen loukkaamiseen.**

Tosiasiassa esityksen tavoitteena on, kuten luonnoksessakin on varsin avoimesti todettu, etteivät Suomen lainsäädäntö ja käytäntö olisi muita Euroopan Unionin jäsenvaltioita suotuisampaa, ja jotta Suomeen ei kohdistuisi kohtuuttoman suurta osaa hakijoista verrattuna muihin maihin. Tavoitteena on viestittää, että Suomessa ei anneta kansainvälistä suojelua suotuisammin kuin muualla Euroopassa. Ottaen huomioon humanitaarisen suojelun perusteella annettujen päätösten vuosittainen hyvin pieni osuus kokonaispäätöksistä, muutoksen vetotekijöitä poistavaa vaikutusta voidaan kuitenkin epäillä.

Vaikka turvapaikanhakijoiden määrän kasvun tuomat taloudelliset ja toiminnalliset haasteet ovat ymmärrettävät, **Suomen Punainen Risti pitää erittäin huolestuttavana, että kansainvälistä suojelua koskevia säädöksiä muutetaan avoimesti turvapaikanhakijoiden määrän vähentämiseen tähtäävin syin, eikä suojelun tarpeen tai kattavuuden perusteella.** Esimerkiksi perustuslakivaliokunta piti humanitaarisesta suojelusta säädettäessä sen lisäystä oleskeluluvan perusteisiin pakolaisten oikeusasemaa koskevan yleissopimuksen ja muiden Suomea sitovien kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden täysimääräisen toteutumisen kannalta perusteltuna (PeVL 7/2008).

Haluamme tässä yhteydessä toistaa hallintovaliokunnalle lausumamme näkemyksemme siitä, että **äkillisiä muutoksia maahanmuuttopolitiikkaan tai -prosesseihin ei tulisi hyväksyä ilman, että niiden vaikuttavuutta tai merkitystä jo valmiiksi haavoittuvassa asemassa oleviin ihmisiin on riittävästi selvitetty.** Myös käsillä oleva lakiesitys on valmisteltu kiireellisenä, ilman että kiireellisyyttä olisi erityisesti perusteltu. Vähintään tulisi voida selvittää tarkemmin muutoksen arvioidut vaikutukset myönteisten ja kielteisten päätösten kehitykseen.

Päätöksen tiedoksianto

Esityksessä ehdotetaan lisäksi muutosta päätöksen tiedoksiantomenettelyyn. Luonnoksesta jää kuitenkin epäselväksi, miten tiedoksianto toteutetaan todisteellisesti, ellei haastetiedoksiantona. Nykykäytännön mukaan on varmistettu mm. tulkkipalvelut haastetta toimitettaessa ja mikäli jatkossa haasteesta luovutaan, tulee voida varmistaa, että päätöksen kohteena oleva henkilö ymmärtää saamansa päätöksen sekä hänelle kuuluvat oikeudet ja velvollisuudet.

Kristiina Kumpula
pääsihteeri